

Fábry Sándor
X 331. 80 Győrorságy

Cím:

HOL A DEMOKRÁCIA FEKETE DOBOZA?

BE KELL SZÜNTETNI AZ ÖSSZEL ALAPTALANUL ŐRIZETBE VETEK ELLEN INDULT ELJÁRÁSOKAT, A JOGTALANUL ELÍTÉLTEKET PEDIG AMNESZTIÁBAN KELL RÉSZESÍTENI. A SÉRÜLTEK KÁRTALANÍTÁSA ÉS A MEGHURCOLTAK MEGKÖVETÉSE A HATALOM ELEMI KÖTELESSÉGE – VÉLI FÁBRY SÁNDOR HUMORISTA, AKI IDÉN ÜNNEPLI SHOW-JA TIZEEDIK SZÜLETÉSNAPOJÁT.

Stumpf András itthon@hetivalasz.hu

– Mit csinál március 15-én?

– Ismerős a kérdés.

– Mert?

– 1972. március 15-én egy napra begyűjtöttek. „Rebéliómat” megúsztam rendőrhatalósági figyelmeztetéssel, de utána évekig megtisztelt azzal egy-két civil ruhás, hogy csak miattam leutazott Pécsre. Pusztán azért, hogy ugyanezt a kérdést feltegyék. Megpendítették azt is, hogy találkozzunk gyakrabban. Én ezt alkalmatlanságomra hivatkozva udvariasan elhárítottam. Így aztán, nem akarván összeütközésbe kerülni az állambiztonsággal, jó néhány 15-ét tavaszi munkálatokkal töltöttem a leányfalui kertben. Lehet, hogy most is ott fogom.

– Ma már szabad világban élünk, nyugodtan kimerészkedhet.

– Szerintem sem várható balhé az ünnepen, ha erre céloz. Gondoljunk bele: a módszerváltás óta nem volt olyan tömegrendezvény Magyarországon,

amelyen egyetlen pofon is elcsattant volna. Erős jelek utalnak rá, hogy ami ősszel történt, azt sanda politikai szándékok gerjesztették. Az, hogy a kormány ellen tüntetni merészelvek megijesszék, azokat pedig, akik a számláikat vizslatva foglalják egyre cifrább jelzős szerkezetekbe miniszterelnökünk nevét, meggyőzzék: félni a fasiszta csöcseléktől kell. Meg a terroristáktól. Színészileg ugyan finoman szólva is megoldatlan volt, ahogy ez az érdekes arcú ember nyökögve, szemlesütve felolvasást tartott a veszélyről, de a recept bevált, nincs szükség újabb balhéra. Nem is lesz. Kimerészkedhet tehát bárki, de éppen nem azért, mert oly magasan szárnyalna a demokrácia repülőgépe.

– Siklórepülést lát?

– Csak roncsokat. Ez a gép ugyanis tavaly lezuhant. Nem viharba került, nem kényszerleszállást hajtott végre, nem a biztonsági öveket kellett becsatolni: lezuhant. Ha a roncsok közül nem bányásszuk elő a demokrácia fe-

kete dobozát, ha nem fejtjük meg, mi van rajta, még nagyobb bajok lesznek. Ez, ha tetszik, weimarizálódás, csak épp ellenkező előjellel, mint ahogy Konrád György és társai gondolják.

– A Gönczöl-bizottság is a fekete dobozt volt hivatott előbányászni, ön mégis csak a Morvai-bizottság tájékoztatóján tette tiszteletét.

– Mint annyi mindent, ezt is megírta Rejtő Jenő. Ha azt akarod, hogy ne hiányozz a névsorolvasásnál, olvasd magad a névsort. A bizottság két tagja is a fő felelősök egyikének, Petrétei doktornak a tanácsadója. Ejnye, ilyen Beninben van. Szomorúan láttam, hogy amúgy jelentékeny jogászok a miniszterelnök két szép szeméért politikai feladatot vállaltak. A felelősséget huszárosan eltaknyoló jelentésük emlékeztet az „ellenforradalom négy okát” megjelölő 1956 utáni kora kádárista szösszetre. Csak egy apróság: egyetlen letartóztatottal sem beszéltek. A Morvai-bizottság ezzel szemben több tucattal. Erkölcsei kötelességemnek tartottam, hogy jelen legyek.

– Felebaráti szeretet?

– Vagy harmincan mondták el a történetüket a jelentés közzétételkor, ezeket, mi tagadás, megrendülten hallgattam. De október 23-án nem csak azokat

„Október 23-án nem csak azokat verték meg, akiken a gumibot csattogott. Itt egy országot vesszöztek meg gyalázatos módon.”

verték meg, akiken a gumibot csattogott. Itt egy országot vesszöztek meg gyalázatos módon. Ezen nem lehet túllépni. Az ugyanis, hogy a rendőrök egyeseket órákon át a Magyar Rádió udvarán térdepeltettek, nem csak néhány fájós térd története. Kérem szépen, ez Chile! *Pinochet* ugye a santiagoói stadiont változtatta fogolytáborrá: ez ennek a mikrováltozata. A módszerekért persze nem kellett Dél-Amerikáig menniük, bizonyára megvannak még az 56-os receptek a pártszékházban. Például: amikor valakit bevitték, a vád első nap garázdaság, második nap csoportos garázdaság, harmadnapra csoportosan, fegyveresen, hatósági személy ellen elkövetett garázdaság. Kirendelt védő, tízperces tárgyalás. 56-ban ugyanez volt a forgatókönyv. Az, hogy lányokat ribancnak, kurvának neveznek, meztelenül guggoltnak, nem hagynak fürdeni, hogy az alvadt vér még egy hét fogság múltán is ott bűdösödik a hajukban, jogállamban nem történhetne meg.

– **Egyes rendőri túlkapásoktól még nem hal meg a jogállam.**

– Valóban nem, ha kivizsgálják, elítélik őket, ha a hatalom megköveti és kártalanítja a sérülteket. Akik látásukat vesztették, akiknek három ujjuk csonkolódott, és így tovább. Ehelyett még mindig folynak az ellentmondásos rendőri tanúvallomások alapján indult eljárások. Ezeket be kell szüntetni, amennyiben kell részesíteni a már elítélteket. A jogtalanság ugyanis az azonosító nélkül randalírozó rendőrökkel kezdődött. Jobb helyeken az ilyenek terrorista a neve. Egyébként ami történt, több mint túlkapás. A gyertyának persze a tévészékháznál megsérült rendőrökért is égnie kell. Akárcsak a székházat, őket is odadobta a kormányzat.

– **Vigyázzon, Petrétei miniszter mindjárt megkínálja egy perrel, vagy önmagát is bocsánatkérési ultimátumot ad.**

– Bizonyára véletlen, hogy Ferenc testvér és ő egész éjszaka füledt beszélgetéseket folytatott a rendőri vezetőkkel. Fociról és hetyke nőcskékről cserélhettek eszmét, nyilván ezért felejtettek el parancsot adni, hogy az adómból fenntartott rendőrség szíveskedjen már megvédeni az ugyancsak az én adómból fenntartott köztévé székházat. Persze a hatalomnak úgy kellett ez a balhé,

mint egy falat kenyér: lehet csőcselézni, fasisztázni, meg arról szipogni, hogy mi vagyunk a békés többség, a nyugalom letéteményesei. Köszönjük szépen, megkaptuk már azt a rettenetes nyugalmat. Harminchárom éven át élvezhetjük. A módszerváltás illúziója éppen az volt, hogy végre nem ilyen országban kell élnünk.

– **Nem kell. „El lehet menni, kérem szépen!”**

– Ha akkor nem mentem, most sem megyek. Inkább elmondom, mit látok. Nem mintha azt hinném, hogy ettől a kormány magába száll. A tiltakozásokból, amelyek *Gyurcsány* minden megmozdulását kísérik, nem arra következtetnek, hogy elszúrtak valamit. Késő bolsevik aggyal pozitív visszajelzésként értékeli. „Mi boldoggá teszünk benneteket. Ha beledöglőtök, akkor is. Lám, már dögledeztek, hát biztos nagyon jól csináljuk.”

– **Jönnek az EU-s pénzek, majdcsak eljön a boldog jövő.**

– Majd. Akár egykor az érett szocializmus. A reformok lényege ugyanakkor nem más, mint megpróbálni visszalapátolni az eltapsolt pénzt. Hogy hova lapátolják, az más kérdés.

– **Ejnye, milyen bizalmatlan!**

– Bocsánat! Ez a garnitúra csak az előző ciklusban 6200 milliárd forint kölcsönt és 1400 milliárd forint privatizációs bevételt szórt a szélbe. Ennél mindenképp kevesebb az, amit a következő hat évben az EU-tól kaphatunk. Tehát tüntettek már el nagyobb összeget is, ez sem okoz majd gondot nekik. Lehetetlen dolog, hogy *Zalatnay Cinit* néhány tízmillióért bekasztlizzák, közben százmilliárdok tűnnek el, amivel ez a társaság egyszerűen nem tud elszámolni. Ha róluk beszélünk, ne féljünk hát a köztörvényes bűnöző fogalmától.

– **Ha azok, miért nem jelenti fel őket?**

– Ha azokat, akik a történelemért felelősek, nem lehet eltávolítani, akkor baj van a törvényekkel. *Demján Sándor* sem véletlenül vetette fel, hogy a hűtlen kezelés büntetőjogi kategóriáját a kormányokkal szemben is érvényesíteni kellene. Megkapó egyébként, hogy bizonyos dolgokra van jogi kapacitás, másokra meg nincs. Szeptember 19. után két nap alatt éveket varrtak rá emberekre. Rögtön lehetett gyorsított tárgyalásokat

tartani, hirtelen akadt szabad terem, ráérő bíró, kirendelt védő. A Kulcsár-ügyről meg évek óta nem hallunk jószereivel semmit. Arról az ügyről, amelybe a kormánynak már akkor bele kellett volna buknia, hiszen nem volt olyan szereplője, aki súlyosan, mélyen és talpig nehéz húségben ne kormányközeli lett volna. Jelezném, hogy a gyanús körülmények közt vagyont gyűjtő Gyurcsány Ferenc, illetve cégei ellen is perek vannak folyamatban, csak azok alszanak, mert valamiért nincs rájuk kapacitás. A magyar intézmények nagy távolugró versenyében egyébként, ahol azért megy a harc, hogy melyik tud elsőként átszökkenni a harmadik világba, a jogrendszer történelmi győzelmet aratott már *Princz Gábor* zeneszóval történő felmentésének pillanatában.

– **Azt hittük, nem Princzet, hanem az önt lerasszisztázó György Pétert említ. Nem a sértettség hangját halljuk, amikor az igazságszolgáltatást ostromozza?**

– Minden bíró elmondta, hogy becsületsértés, ami velem történt. Az Alkotmánybíróság szerint viszont a közszereplőnek többet kell elviselnie, ergo engem lehet romagyűlölő rasszistának nevezni. Az egyik perben kértem felülvizsgálatot, megengedhetem magamnak az úri luxust, hogy egy rakás pénzt költsek az engem ért sérelem orvosolgatására. A személyes ügyeimet igyekszem így intézni, amit tehát az ország gyalázatos állapotáról mondok, annak ehhez semmi köze.

– **Az értelmiség gyalázatáról is jó régen beígért egy könyvet, mégsem készül a mű. Ne mondja, hogy nincs elég anyag!**

– Hogyne lenne. A „mértékadók” ősz óta tartó lapítása, vagy rosszabb esetben az igyekezet, amellyel a hatalmon lévő kis kedvenceik szennyesét igyekeztek tisztára mosni, végre valódi értelmet adva az intelligens mosópor eddig röhejes fogalmának, nos, mindez újabb fejezetet tehetne ki a könyvben. Ami tavaly történt, gyalázat. Aki ezt médiamunkásként, értelmiségiként segíti a szőnyeg alá söpörni, akár egykor 56-ot, bűnrészes gazember. Aki csak kussol, cinkos. Gyűlik hát az anyag meg a düh, csak ugye az idő...

Van rá példa, ha nem is sok, hogy a pártmunkások levetkezik vöröses-madaras munkavédelmi öltözéküket.

– Végül is mire lenne jó? Talán a szívközhöz kapnának, s bevallanák: tévedtünk, becstelenek voltunk?

– Van rá példa, ha nem is sok, hogy a pártmunkások levetkezik vöröses-madaras munkavédelmi öltözéküket. A *Sólyom László* államfővé választását támogató értelmiségi összefogás volt az egyik ilyen jó jel: azt még *Eörsi István* is aláírta. Most pedig a közrádió kulturális műhelyének megszüntetése ellen sikerült felülemelkedni a pártérdekeken. A helyzet tehát nem reménytelen. Csak vissza kellene helyezni egy-két alapértéket a megfelelő helyre. Ilyeneket: igazság, becsület, tisztesség, méltányosság, bűn, gyalázat. Ezt nem tettük meg a módszerváltáskor. Márpedig vannak jók és rosszak, van nappal és éjszaka, jin és jang. Egyébként szinte az egész mérvadónak tekintett értelmiség pártmunkássá lett, nincs az a tény, mi vakhitüket megrendíthetné. A politika mindent maga alá temetett. A modernnek mondott, valójában erkölcsmentes gondolkodásnak például olyan következményei vannak, hogy a filmszakma közfelkiáltással a mozgókép mesterévé avatja a besúgójelentéseit is nyilván mesterfokon körmölgető *Szabó Istvánt*.

– Attól még a mozgóképnek mesterre, nem?

– Legyen. Meglepne ugyanakkor, ha ilyen múlttal egy író megkaphatná a Nobel-díjat.

– Az ön politikai megszólalásait hogyan díjazza a közönség? Veszített nézőket?

– Nem. Mostanra egyébként ott tartunk, hogy Gyurcsány és Orbán februári beszédét az emberek tíz százaléka hallotta. Tömegek fordultak el a politikától. Akik szeptember 17-én utcára mentek, nemcsak a kormány fölött mondtak ítéletet, hanem az azt leváltani képtelen politikai elit fölött is. Úgy érezték, a politika nem foglalkozik velük, válaszképpen most ők sem foglalkoznak a politikával. Nem érné meg tehát politizálni a show-ban, de nem csak ezért nem teszem. A show arra van, hogy szórakozzon, aki nézi. Legfeljebb apró gegekkel mondom el a véleményemet, mondjuk úgy jövök be, hogy átugrok egy kordont, de ennyi.

– Épp tízéves a műsor. Nem unja?

– Nem.

– Pedig mintha az utódját keresné. A Showderben hosszan szerepelnek fiatal humoristák.

– Az utódaimat nem kell keresnem: megvannak. Ha valahol, a humor területén végbement a rendszerváltás. A legutóbbi humorfesztiválon ez nyilvánvalóvá vált. Mint a laskagomba, felnőtt vagy tucat fiatal, diplomás, markáns éleanyaggal rendelkező humorista. Megfelelő műveltséggel, ami egykori rádiókarbarés kollégáimnak nem mindegyikéről volt elmondható. Ha röhögni akarok, lemegyek a Godot dumaszínházba, és őket hallgatom. Engem is inspirál. Számosan közülük kezdettől fogva tevékenykednek a gegcsapatomban is.

– Meghasonlást nem érez, hogy miközben a demokrácia repülője – mint mondja – lezuhant, csillogó-villogó, vicces, bulváros szórakoztatásban utazik, mintha mi sem történt volna?

– Amikor elkezdtem a show-t, árucikké váltam, ez tény. Kétségtelen, hogy bulvárigényeket is ki kell elégítenünk. Tetszik, nem tetszik, a legnézettebb műsorunk az volt, amelyben *Anettka* tette nálunk tiszteletét.

– Ha a műsort nem is, néhány vendéget tehát mégiscsak un?

– Van, akit unok. Sajnos ez olykor látszik is rajtam, ami megengedhetetlen. Ha már elhívok valakit, kutya kötelességem érdeklődést mutatni. Ugyanakkor még a bulvárbán sokat, ám borzasztó felszínesen tárgyalt sztárokról is megtudok olyat, ami érdekes, ami meglep. *Kiszel Tündéről* például, hogy operarajongó, méghozzá a legtájékozottabb fajtából. Meghasonlás viszont azért sincs bennem, mert van lehetőségem néhány jutalomjátékra. Így például meghívhattam *Michnay Gyulát*, az egyetlen embert, aki meg tudott szökni Recskről. Ezt amolyan küldetésféléseggnek is tekintem. Mert másfél-kétmillió nézőből sok százezer valószínűleg azt sem tudta, hogy létezett a recski tábor. Az iskolában nem tanították meg neki, *Faludyt* sem olvasta.

– Izgalmas találkozás lenne, ha a miniszterelnököt üdvözölhetné a show-ban. Ígérte, hogy meginvitálja.

– Az ars poeticánk szerint a műsorban politikusok nem szerepelnek. Egyetlen kivétel volt, akiről nem is tudtam, hogy parlamenti képviselő: még régen *Kupa Mihály*. Rendes embernek látszott mindaddig, amíg a Centrum Párttal el nem követte 2002-ben a magyar parlamentarizmus egyik legjelentékenyebb skandalumát. A választások előtt viszont valóban megígérttem, hogy a győztes miniszterelnököt meghívjuk. Ez meg is történt, de Gyurcsány elhárította a felkérést. Kár. Pedig hozhatta volna Totó kutyát is. ■